

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

**ТРЕТЯ ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Формування життєвої компетентності осіб з
особливими освітніми потребами в системі
позашкільної, спеціальної
та інклюзивної освіти»
(13 – 14 травня 2025 р.)**

Збірник наукових праць

Харків 2025

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

*До 80-річчя від дня присвоєння університету
імені Г. С. Сковороди*

ТРЕТЯ ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ
***«Формування життєвої компетентності осіб з особливими
освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної
та інклюзивної освіти»***
(13 – 14 травня 2025 р.)
Збірник наукових праць

Харків – 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Заступник головного редактора – Коваленко Вікторія Євгенівна, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Відповідальний секретар – Якуба Леся Станіславівна, викладач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Микитюк Сергій Олександрович, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Дрожик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Синьова Євгенія Павлівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Козачек Надія Олексіївна, старший викладач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

ТРЕТЯ ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти» (13 – 14 травня 2025 р.) : збірник наукових праць. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2025. – 391 с.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 18.06.2025

ЗМІСТ

Коваленко В.Є., Супрун Д.М., Супрун М.О. ПАМ'ЯТІ ВЧИТЕЛЯ... Внесок академіка В. М. Синьова та його наукової школи в розвиток психолого-педагогічної науки та пенітенціарної теорії і практики	10
Astapova I.V., Karvatska I.A., Levchenko M.P. «City of Goodness» as a Center for a Safe Educational Environment Under Martial Law Conditions	17
Абасалієва О.М., Горбунова Т.М. Особливості психологічного супроводу сімей, що мають дітей з розладами аутичного спектру	20
Абасалієва О.М., Гордєєва Ю.В. Засоби ігрової терапії в роботі дітьми з особливими освітніми потребами	22
Абрамова Д.С., Заїченко А.О. Роль фонематичних процесів у формуванні мовленнєвої компетентності	23
Бабак Л.Є. Організація безпечного освітнього середовища для дітей з ООП в умовах воєнного стану: виклики та педагогічні рішення	27
Бажмін В.Б. Методика інтеграції дитини з інвалідністю до інклюзивного навчання	29
Баранчук М.С. Робота з дітьми з ООП у STEAM-проектах: можливості дошкільної освіти	32
Бачинська Н.Г. Використання ігрової терапії в корекційній логопедичній роботі з дітьми	34
Безпалова Ю.П. Ортопедагогіка в практиці реабілітації дітей із особливими освітніми потребами	37
Бережна М.П. Засоби корекції звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня	39
Бестужев В.О. Сучасні підходи до організації інклюзивного освітнього середовища засобами автоматизованих систем	41
Білоусов О.М., Редіна В.А. Формування пізнавальної компетентності дітей з особливими освітніми потребами	44
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Історичні етапи розвитку спеціальної освіти в Україні: виклики та перспективи	48
Боярчук А.М. Генеза наукової думки поняття «психологічний супровід»	51
Братушкіна Я.О. Корекція аграматичної дислексії засобами дидактичних ігор	55
Брушневська І.М. Розвивальні ігрові технології як засіб активізації мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	59
Буйняк М.Г. Взаємодія фахівців у супроводі дітей раннього віку з інтелектуальними порушеннями	62
Буравченко А.І. Значення розвитку просторового орієнтування у житті дитини дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями	65
Васіліва І.В. Формування навичок самообслуговування у дошкільників з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня за допомогою ерготерапії	67
Василяк О.С. Підготовка майбутніх вчителів до роботи з дітьми з	70

самовдосконалення людини, формування інтелектуального та культурного потенціалу суспільства.

Література

1. Супрун М.О. Мої науково-педагогічні стежки: вибрані публікації. Збірник праць. Київ: КДА, 2023. 344 с.

Astapova I.V.,

lecturer, Kharkiv National Medical University

Karvatska I.A. (Sr. Sevastiana),

Ordo Sancti Basilii Magni,

Head of the UGCC Commission on Health Care Chaplaincy,

Lecturer at the Communal Institution of Higher Education of the Lviv Regional

Council «Andrey Krupynskyi Lviv Medical Academy»,

Lecturer at the Lviv Medical Professional College of Postgraduate Education

Levchenko M.P.,

Chairperson of the Board, Charitable Foundation «City of Goodness»

«CITY OF GOODNESS» AS A CENTER FOR A SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

Education under martial law faces considerable challenges that necessitate the implementation of new approaches to the organization of teaching, upbringing, and holistic development. Key priorities include the creation of a safe environment for all participants in the educational process – one that supports the preservation of both physical and mental health – and the child’s social surroundings as a theoretical foundation for educational integration. This integration unites humanistic psychology, integrated learning, the ecological theory of human development, and the theory of life space [1].

Among the diverse key aspects of a health-preserving and safe educational environment – such as physical safety under martial law, psychological support and adaptation for educational participants, and the organization of the educational process – the authors emphasize the relevance of a unique initiative: the only large-scale protective and comprehensive support space in Ukraine for women with children in difficult life circumstances. This initiative is the City of Goodness in Chernivtsi. It provides assistance to children forced to evacuate due to the war; to families affected by domestic violence; and to young children in need of palliative care or rehabilitation. Comprehensive protection begins with evacuation and transportation support and extends through to medical, psychological, legal, and humanitarian assistance following their stay in the shelter.

The co-authors of this article are active participants in numerous charitable projects aimed at supporting the City of Goodness. The guiding principles of this space – respect for human dignity, attention to the smallest details, openness, and a philosophy grounded in kindness – make it a truly unique place.

The City of Goodness emerged out of necessity. Initially, it supported women who had been forced to place their children in orphanages due to domestic violence, homelessness, or poverty. However, it soon became evident that courses, humanitarian aid, legal and psychological consultations were not effective without a fundamental prerequisite – a safe space where real change could be integrated into a person’s life. This realization led to the decision to create such a space.

Nearly a decade ago, in 2016, the City of Goodness began its activities in a rented building. Within a year, the first plot of land was purchased for the construction of a shelter, and within two years, construction of the first building commenced. The official opening took place in 2020, followed by continued expansion. After the onset of the full-scale invasion, construction of new buildings for evacuated children from residential institutions did not cease. By 2023, the Center for Canistherapy, the Department for the Protection of Women's Rights, a Medical Center with rehabilitation and palliative units were established. In 2024, an inclusive school was opened.

Today, the structure of the City of Goodness includes: 6 buildings, 39 rooms for mothers with children, 3 bomb shelters, 4 dining halls, 4 kitchens, 2 libraries, 3 outdoor playgrounds, 6 indoor play areas, 2 classrooms, a medical office, a dog shelter, a gym, a sewing workshop, a laundry facility, a school for mothers, a psychologist’s office, and a center for canistherapy.

Currently residing here are: orphans evacuated from residential institutions; seriously ill children deprived of parental care; mothers with children in need of physical, psychological, and medical protection; those who, due to poverty, are unable to raise their children and face the risk of their removal to an orphanage; those who have lost their homes due to the war; survivors of domestic violence; and rescued animals that also require support and protection. Canistherapy is practiced here as a method of healing children with the help of dogs rescued by the shelter.

Today, the «City of Goodness» is not only a place of temporary shelter, but a full-fledged community, whose goal is not merely to provide basic assistance, but to create conditions for comprehensive personal and educational development of the child. Special attention is paid to: psychological rehabilitation, where specialists work with traumatized children using art therapy, fairy-tale therapy, and body-oriented practices; integration into the educational process – children have the opportunity to continue their education, gain access to online learning, and participate in project-based activities; development of critical thinking and emotional intelligence – through trainings, play-based sessions, and club activities. All activities are based on the principles of humane pedagogy, respect for the dignity of the child, and non-discrimination.

Since 2024, a highly important project has been developing at the City of Goodness – «Educational Butterfly». Here, alongside healthy and active children currently residing in the shelter, study those who require much more care. These are children with complex diagnoses and psychological trauma, children evacuated from orphanages. They require additional warmth and love to heal the wounds inflicted by neglect or violence.

Teachers and psychologists have set themselves an ambitious goal – to prepare children for studying in general secondary education institutions in such a way that they will never differ in any way from their peers growing up in complete families. Currently, about 20 children are studying in the preparatory groups of the «Educational Butterfly» project of the City of Goodness. In addition to basic skills (literacy, mathematics, logic, and «I Explore the World»), the «Design and Technology» course includes art therapy – creative activities using non-traditional drawing techniques, as well as a craft studio where children sculpt with modeling clay, create appliqués, cut and design. Children attend clinical psychologist sessions three times a week. The entire course has not only an educational but also a therapeutic value: children learn concentration, patience, cooperation, and self-expression.

A special source of pride for the City of Goodness is the inclusive learning group, where children with special educational needs are enrolled. Among them are young children from the hospice. At present, this group includes nine vulnerable and gentle «butterflies». Some of the children, in addition to academic instruction, also attend inclusive karate classes.

Over the course of four months of operation, the inclusive learning group has achieved significant progress. One such example is nine-year-old Alinka from Odesa, who initially could not count. She found it difficult to concentrate and retain information. However, after four months of patient and attentive instruction, Alinka learned to count from one to five and began responding confidently and with clear reasoning to teachers' questions. Dmytryk, a boy with Down syndrome, demonstrates slower speech development compared to his peers. Nevertheless, he is now able to answer simple questions and is learning numbers. Mathematics in the inclusive group is taught using a special methodology that allows children to learn at an individual pace. Seven-year-old Spartak had an intense fear of dogs – even the sound of barking triggered anxiety. Now, thanks to sessions with a canistherapist, the boy has overcome his phobia. His peer Heorhii impresses teachers with his exceptional memory. He grasps new information instantly, as if catching it directly from the air.

However, the main focus of the «Educational Butterfly» project is not only the acquisition of new knowledge, but also the comprehensive development of emotional intelligence. Educators and psychologists at the City of Goodness help children recognize and express their feelings, and teach empathy, trust, and mutual support. The project's organizers are convinced that when warmth, understanding, and support enter the lives of children deprived of parental care, they begin to open up like butterflies.

The main challenges of today include insufficient funding for safety measures, the need to enhance teachers' qualifications in crisis management and psychological support, and the necessity to adapt educational programs [2]. At the same time, active cooperation between governmental institutions, educational establishments, and international partners can contribute to the creation of a more effective and safe learning environment in wartime conditions.

Thus, the implementation of modern approaches to safety, psychosocial support, and flexible learning formats facilitates the adaptation of the educational system to current challenges and ensures access to quality education even in times of crisis [2, 11]. The City of Goodness, which is not funded by the state, operates exclusively thanks to the contributions of compassionate individuals who wish to be involved in the establishment of new standards for social shelters, child care, and the resolution of issues related to poverty and the vulnerability of the most disadvantaged Ukrainians. The City of Goodness is open to sharing its experience, ready to support and be of service, and welcomes visitors, benefactors, and all those who wish to learn every detail – each and every day.

References

1. Ашиток Н.І. Інклюзивний освітній простір у філософському дискурсі. URL:<http://mir.dspu.edu.ua/article/view/292860> (дата звернення 12.04.2025).
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с.

Абасалієва О. М.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри української мови, психології та педагогіки
Харківський національний медичний університет

Горбунова Т.М.,

фахівець-консультант
Комунальної установи «Інклюзивно - ресурсний центр»
Пісочинської селищної ради

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СІМЕЙ, ЩО МАЮТЬ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ

Сучасна система спеціальної освіти і психологічної підтримки дедалі більше акцентує увагу на необхідності супроводу не лише дітей із порушеннями аутичного спектру, а й їхніх сімей. Актуальність цього питання обумовлена тим, що виховання дитини з аутизмом супроводжується значним емоційним, фізичним та соціальним навантаженням на батьків і близьке оточення. Часто сім'ї стикаються із соціальною ізоляцією, почуттям самотності, хронічним стресом, невпевненістю у власних виховних стратегіях і нестачею підтримки. Ефективний психологічний супровід сімей є одним із ключових чинників, що забезпечує стабільність сімейної системи, зменшує рівень емоційного вигорання батьків і сприяє гармонійному розвитку дитини з аутизмом.

Проблеми психологічного супроводу сімей, що мають дітей із розладами аутичного спектру, досліджували такі вчені, як Канер Л., Лурія О.М., Лебединська К.С., Гаврилова Н.В., Чабан Л.В., Мартиненко С.О., Кукуруза Н.О. Л. Канер першою описала клінічну картину аутизму і звернула увагу на особливу роль батьків у процесі розвитку дитини. Лурія О.М. та Лебединська К.С. підкресливали значення взаємодії між соціальним